

Loppuraportti: Osallistuva Espoo -kehitysohjelma

28.1.2021

© Espoon kaupunki 2021

Esipuhe

Espoo on taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kaupunki.

Osallisuus on merkittävä sosiaalisen kestävyuden rakentaja. Se on sekä kestävä kehityksen keino että päämäärä. Sosiaalisesti kestäviä kaupunkeja ei ole ilman asukkaiden osallisuutta ja demokratiaa. Sosiaalisesti kestävässä kehityksessä on kysymys ihmisten mahdollisuuksista vaikuttaa tulevaisuuteensa, kyvystä vaatia oikeuksiaan ja tilaisuuksista tuoda esille huolenaiheitaan. Avoin ja julkinen tieto lisää kansalaisten luottamusta ja mahdollisuuksia vaikuttaa sekä omiin valintoihin että yhteiskunnallisiin asioihin.

Asukkaiden osallisuudessa on suuria sosioekonomisia ja alueellisia eroja. Niihin vaikuttavat erityisesti koulutustaso, kieli- ja kulttuuritausta sekä sukupuoli. Visio Espoosta, jossa kaikki voivat osallistua ja vaikuttaa kotikaupunkinsa kehittämiseen, haastaa miettimään erityisesti sellaisia ryhmiä, joilla ei ole vahvoja osallistumismekanismeja, ja joiden ääni jää helposti kuulumattomiin.

Koronapandemia on saanut meidät huomaamaan, kuinka tärkeää on kohdata toisia ihmisiä. Olemme ottaneet käyttöömmme uusia digitaalisia välineitä. Se on ollut osin haasteellista, mutta on tuonut myös uusia mahdollisuuksia. Uskomme, että voimme kehittyä tässä asiassa vielä paremmiksi.

Osallistuva Espoo -kehitysohjelmassa olemme toivottaneet uudet espoolaiset tervetulleiksi ja kysyneet heidän ensituntemuksistaan asukkaina. On ollut mukava kuulla, että niin moni kokee uuden kotikunnan hyväksi paikaksi asua ja että ”Espoo välittää”.

Uusi aikakausi on alkanut, kun olemme palkanneet kuntalaisten osallisuutta edistämään kehittämisspäällikön. Henkilöstön perehdytys, koulutus ja sparraus vahvistuu ja siitä tulee järjestelmällinen tapa toimia Espoossa.

Espoo menestyy jatkossakin erityisesti silloin, kun saamme espoolaiset mukaan ja osallistumaan. Tavoitteenamme on kehittyä osallisuuden varmistamisessa vielä paremmaksi.

Habiba Ali

ohjausryhmän puheenjohtaja

Jukka Mäkelä

kehitysohjelman omistaja

28.1.2021

Yhteenveto

Osallistuva Espoo -kehitysohjelman tavoite on ollut edistää asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen osallistumista Espoo-tarinan mukaisesti. Päämääränä on ollut kaikkien Espoo, kuntalaisten osallistumisen helppous, asukkaiden lähitekeminen ja omatoimisuus sekä vaikuttamisen, demokratian ja päätöksenteon kehittyminen.

Ohjelmassa kehitettiin Espoon osallisuusmalli ja palkattiin vakituisen tehtävään kehittämispäällikkö kuntalaisten osallisuutta kehittämään. Ohjelmassa oli kolme hyötytavoitetta. Toimenpiteitä toteutettiin monipuolisesti.

Asukkaat, yritykset ja yhteisöt osallistuvat yhteisten haasteiden ratkaisemiseen -tavoitteen osalta suositellaan toimenpiteistä saatujen kokemusten perusteella:

- Kehitetään asukasfoorumitoiminnan tilalle uusi malli yhdessä asukkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa.
- Varataan resursseja henkilöstökoulutukseen ja tarvittavan menetelmäkoulutuksen hankintaan.
- Jatketaan osallisuusverkoston ylläpitämistä keskinäisen tiedon välityksen ja tuen varmistamiseksi.

Asukkaiden lähitekeminen ja omatoimisuus kukoistavat -tavoitteen osalta suositellaan toimenpiteistä saatujen kokemusten perusteella:

- Vakiinnutetaan osallisuusmuotoilijamalli ja kehitetään sitä edelleen.
- Toivotetaan uudet asukkaat jatkossakin tervetulleiksi ja kerätään heidän näkemyksiään Espoosta ja kaupungin toiminnasta.
- Julkaistaan www.espoo.fi – sivuilla palveluesite (suomi, ruotsi, englantia) uusien asukkaiden tueksi Espooseen ja palveluihin tutustuttaessa.
- Huolehditaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksistä kehittämällä yhteistyöhön, osaamiseen, tilojen käyttöön, avustuksiin liittyviä toimintatapoja ja sujuvoittamalla lupaprosesseja.

Asukkaiden luottamus demokratiaan ja päätöksentekoon kasvaa -tavoitteen osalta suositellaan toimenpiteistä saatujen kokemusten perusteella:

- Osallisuus- ja vuorovaikutustyössä huomioidaan erityisesti ne, joiden vaikutusmahdollisuudet ovat heikoimmat
- Nuorten osallisuutta esim. Gutsy Go -menetelmällä vahvistetaan
- Laajennetaan osallistuvan budjetoinnin käyttöä ja tuetaan sen käyttöönottoa
- Lisätään tulevilla valtuustokaudella valtuutetut kartalla -sivulle myös lautakuntien jäsenet

Lisäksi ohjausryhmä suosittelee:

- Kehittämisessä huomioidaan, että kuntalaisten osallisuus on osa sosiaalisesti kestävästä Espoota.
- Osallisuusmalli otetaan käyttöön ja se kytketään osaksi Espoo-tarinaa. Osallisuusmallissa on kuvattu osallisuuden tavoitteet, linjaukset, osallisuuden

kulmakivet ja seuranta. Osallisuusmalli päivitetään Espoo -tarinan päivityksen yhteydessä vastaamaan kunkin valtuustokauden tavoitteisiin.

- Kuntalaisten osallisuus päivitetään Espoon osallisuusmallin mukaisesti hallintosääntöön, Hyvä hallintotapa - ohjeeseen ja Espoon eettiset periaatteet ja toimintatavat ("Code of Conduct") -ohjeeseen. Varmistetaan, että kuntalaisten osallisuus on osa toimintaprosesseja lisäämällä talousarvioon oma otsikko asukasosallisuudelle. Tulosyksiköt lisäävät kuntalaisten asukas- ja asiakaslähtöisyyttä toiminnassaan.
- Kuntalaisten osallisuus on tärkeä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä (= HYTE-työ). Osallisuuden vahvistaminen tulisi liittää poikkihallinnollisiin ikäkausittaisiin HYTE-ryhmiin.
- Kehitetään osallisuusasioihin liittyvää viestintää kuntalaisille ja työntekijöille. Luodaan sitä varten helposti hyödynnettävää viestintäaineistoa ja työvälineitä.

28.1.2021

Sisällysluettelo

1	Ohjelman toteutus	4
1.1	Yleiskuvaus ohjelmasta ja sen etenemisestä.....	4
1.2	Ohjelman organisaatio	4
1.3	Toteutuneet kustannukset, rahoitus ja resurssit.....	5
2	Ohjelman tulokset hyötytavoitteittain.....	5
2.1	Hyötytavoite 1: Asukkaat, yritykset ja yhteisöt osallistuvat yhteisten haasteiden ratkaisemiseen hyötytavoite tähän>	6
2.2	Hyötytavoite 2: Asukkaiden lähitekeminen ja omatoimisuus kukoistavat	11
2.3	Hyötytavoite 3: Asukkaiden luottamus demokratiaan ja päätöksentekoon kasvaa hyötytavoite	14
2.4	Muut tulokset.....	17
3	Johtopäätökset ohjelman onnistumisesta ja keskeiset opit	19
4	Jatkonäkymiä ja kehitysideoita ohjelman kohdealueella	19
	Liite 1: Ohjelman toimenpiteet.....	22
	Liite 2: Osallisuusmalli	24

28.1.2021

1 Ohjelman toteutus

1.1 Yleiskuvaus ohjelmasta ja sen etenemisestä

Poikkihallinnolliset kehitysohjelmat ovat yksi keskeinen keino Espoo-tarinan toteuttamisessa. Osallistuva Espoo -ohjelman hyötytavoitteet hyväksyttiin valtuustossa 16.10.2017. Kaupunginhallitus hyväksyi ohjelmasuunnitelman 12.2.2018, jolloin ohjelman toteuttaminen projekteina ja toimenpiteinä käynnistyi. Ohjelman toteutusvaiheessa, vuosina 2018–2020, raportoitiin ohjelman etenemisestä, tuloksista ja hyötytavoitteiden toteutumisen tilanteesta kaupunginhallitukselle ja valtuustolle kaksi kertaa vuodessa. Syksyllä 2019 puolivälitarkastelussa arvioitiin hyötytavoitteiden toteutumisenäkymiä ja ohjelman toimintaympäristön kehitystä.

Osallistuva Espoo -kehitysohjelman tavoite on ollut edistää asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen osallistumista Espoo-tarinan mukaisesti. Päämääränä on ollut kaikkien Espoo, kuntalaisten osallistumisen helppous, asukkaiden lähitekeminen ja omatoimisuus sekä vaikuttamisen, demokratian ja päätöksenteon kehittyminen.

Kehitysohjelman hyötytavoitteita olivat:

- Asukkaat, yritykset ja yhteisöt osallistuvat yhteisten haasteiden ratkaisemiseen
- Asukkaiden lähitekeminen ja omatoimisuus kukoistavat
- Asukkaiden luottamus demokratiaan ja päätöksentekoon kasvaa

Ohjelma on edennyt pääosin ohjelmasuunnitelman mukaisesti. Vuosi 2018 keskittyttiin toimenpiteiden suunnitteluun ja valmisteluun ja vuosina 2019–2020 toteutettiin sovittuja toimenpiteitä. Koronasta johtuvien poikkeusolojen vuoksi joitakin asukastilaisuuksia peruttiin erityisesti keväällä 2020. Syksyllä 2020 kaikki sovitut toimenpiteet ovat olleet ohjausryhmässä arvioitavana, vaikka osassa niistä jatkuu tekeminen vielä kevään 2021 aikana.

Kehitysohjelman tavoitteena oli tehdä ohjelmakautensa lopussa ehdotus Espoon osallisuusmallista. Osallisuusmalli ja siihen liittyvä Kuulemisesta kumppanuuteen - opas valmistuivat tammikuussa 2021. Mallin kokoamisessa hyödynnettiin ohjelmakauden kehittämistyön tulosten lisäksi myös viime valtuustokauden Osallistuva Espoo -kehitysohjelman oppeja.

1.2 Ohjelman organisaatio

Ohjelman omistajana on toiminut kaupunginjohtaja Jukka Mäkelä ja ohjelmapäällikkönä kaupunginsihteerä Mari Immonen. Toimenpiteisiin liittyvää käytännön työtä on tehnyt kehittämisspäällikkö Tuija Norlamo ja viestintävastaavana on ollut viestintäpäällikkö Johanna Pajakoski.

28.1.2021

Ohjausryhmän puheenjohtajan toimi Habiba Ali (SDP) ja varapuheenjohtajana syksyyn 2019 asti Mari Anthoni (vihreät) ja sen jälkeen Tiina Elo (vihreät). Muut ohjausryhmän luottamushenkilöjäsenet olivat Mikko Laakso (kokoomus), Timo Kilpiäinen (vihreät), Sara Tabrizzadeh (ent. Haavisto, vasemmisto). Nuorisovaltuuston edustajana oli Salma Heib vuoden 2019 loppuun ja nuorisovaltuuston vaihduttua Pessi Heiskanen.

Viranhaltijoita on edustanut Marja-Leena Remes (perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja) vuoden 2018 loppuun ja sen jälkeen Mari Ahlström (perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja), Tiina Kasvi (kulttuuripäällikkö), Kaisu Toivonen (opetustoimen johtaja), Petri Vainio (investointipäällikkö), Johanna Pajakoski (viestintäpäällikkö), Kirsi Remes (asiointijohtaja) syksystä 2020 alkaen ja Marion Ticklén (kehittämispäällikkö, osallisuusasiat) syksystä 2020 alkaen.

1.3 Toteutuneet kustannukset, rahoitus ja resurssit

Ohjelman budjetoidut kustannukset olivat 200 000 € / vuosi. Merkittäviä muutoksia budjettiin ei ollut, ei myöskään ulkopuolista rahoitusta. Koko ohjelman kulut olivat yhteensä 625 000 €. Noin puolet määrärahasta käytettiin palkkamenoihin. Ohjelman määrärahasta rahoitettiin kehittämispäällikön palkka ajalla 2018–2020, ympäristömuotoilun tiimin kokeilun 2 juniorimallilla palkattua henkilöä ajalla 2018–2019 (2 x 15 kk) ja osallisuusmuotoilijan työpari ajalla 2020–2021 (12 kk).

Merkittävimmät yksittäisistä toimenpiteistä aiheutuneet kulut liittyivät uusien asukkaiden huomioimiseen (38 000 €), henkilöstökoulutukseen (36 000 €) ja koulujen Rohkeita rauhantekoja -toimintaan (32 000 €).

Ohjelmatyöhön on käytetty paljon Espoon kaupungin henkilöstöresursseja. Suurin osa tästä työstä on tehty asiantuntijoiden omaan työhön kuuluvana työnä. Näin tehty kehittämistyö on saatu samalla juurrutettua toimintatapoihin jatkossakin. Keskeisimmät ulkopuoliset kumppanit olivat Dialogiakatemia (koulutus), Sitra (Erätauko ja Demokratiakokeilut) ja Kuntaliitto (Kuntademokratiaverkosto ja Sosiaalisesti kestävä kaupunki -hanke). Onnistumisen kannalta merkittävin yhteistyötaho ovat olleet espoolaiset asukkaat ja heitä edustavat tahot (asukasfoorumit, asukasyhdistykset ja niiden tapahtumat, Asukkaiden Espoo - yhteisö).

2 Ohjelman tulokset hyötytavoitteittain

Tavoitteiden taustalla on tutkimustietoa siitä, että ihmiset haluavat yhä enemmän osallistua ja vaikuttaa lähiympäristönsä ja itsellensä tärkeiden asioiden kehittämiseen. Samaan aikaan halukkuus poliittiseen osallistumiseen (äänestäminen ja ehdolle asettuminen) sekä luottamus poliitikkoihin ja instituutioihin on vähentynyt, mikä on johtanut huoleen asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien vähenemisestä.

28.1.2021

Lisäksi teknologian kehitys tuo jatkuvasti uusia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia niin asukkaille kuin työntekijöillekin. Ohjelman kolmen hyötytavoitteen toimenpiteissä tarkasteltiin näitä olettamuksia espoolaisessa kontekstissa.

Ohjelmatyö on ollut pääasiassa hyötytavoitteisiin liittyvien toimenpiteiden toteuttamista. Lisäksi siihen on liittynyt paikallista ja kansallista verkostoitumista ja aiheeseen liittyvän tutkimuksen seuraamista. Kuntaliiton Demokratiaverkoston ja sen toimintaa valmistelemaan Neuvonantajat-työryhmään osallistuminen on mahdollistanut osallisuusasioiden seuraamisen laajasti.

2.1 Hyötytavoite 1: Asukkaat, yritykset ja yhteisöt osallistuvat yhteisten haasteiden ratkaisemiseen hyötytavoite tähän>

Ensimmäiseen hyötytavoitteeseen liittyi kolme kokonaisuutta, joiden toimenpiteillä haluttiin vaikuttaa yleisesti espoolaisten osallistumismahdollisuuksiin. Tavoitteena oli innostaa ja kouluttaa henkilöstöä ottamaan espoolaiset mukaan kehittämään ja vaikuttamaan ja lisätä sitä kautta asukkaiden luottamusta osallistumiseen vaikuttamiskeinona. Fokuksessa oli sekä kasvokkainen että sähköinen vuorovaikutus.

Kehitetään vuorovaikutusta asukastilaisuuksissa

Ohjelman aikana pidettiin säännöllisesti yhteyttä asukasfoorumien toimijoihin, asukas- ja kaupunginosayhdistyksiin ja muihin aktiivisiin asukasryhmiin. Asukasfoorumityöryhmä ja alueellisten valmisteluryhmien edustajat tavattiin vuosittain. Kehittämispäällikkö osallistui säännöllisesti Vanha-Espoon asukasfoorumien valmisteluryhmään ja foorumin tilaisuuksiin. Asukas- ja kaupunginosayhdistysten ja muiden alueellisten asukastoimijoiden tilaisuuksiin osallistuttiin pyydettyä. Asukastoimijoilta on myös tullut palautetta, toiveita ja ehdotuksia vaikuttamismahdollisuuksien parantamisesta.

Espoossa asukasfooromit ovat avoimia tilaisuuksia, joihin kuka tahansa oman alueensa kehittämisestä kiinnostunut voi osallistua. Foorumitilaisuuksien järjestämisestä vastaavat alueelliset valmisteluryhmät. Asukasfoorumi-mallia kokeiltiin valtuustokaudella 2009–2012, jonka jälkeen se vakinaistettiin viidelle suuralueelle ja kahteen kaupunkikeskukseen (Suur-Kauklahti ja Pohjois-Espoo). Kaupunki tarjoaa foorumeille puitteet (tiloja, määrärahan, asiantuntija- ja viestintäapua).

Asukasfoorumitoimintaa arvosteltiin ja arvioitiin jo edellisellä ohjelmakaudella. Haasteina on koettu vaikeus saada vapaaehtoisia sitoutumaan valmisteluryhmiin sekä valmisteluryhmiin ja foorumitilaisuuksiin osallistuvien yksipuolinen väestörakenne. Tilaisuudet eivät ole tavoittaneet nuoria eikä maahanmuuttajia.

28.1.2021

Työikäisetkin ovat selkeänä vähemmistönä. Toiseksi haasteeksi on nostettu vähäinen vuorovaikutus kaupungin toimijoiden suuntaan. Tilaisuuksiin osallistuu esityksen pitäjien lisäksi vain harvoin muita asiantuntijoita eikä kaupungin johtoakaan usein ole paikalla. Tästä on seurannut asukasaktiiveille tunne siitä, että tilaisuuksilla ja asukkaiden niissä esittämällä mielipiteillä ei ole merkitystä eivätkä ne johda mihinkään. Yhteys päätöksentekoon puuttuu, sillä myös luottamushenkilöitä on harvoin paikalla. Valmisteluryhmät ovat myös kaivanneet palautetta esillä olevien asioiden etenemisestä ja siitä, onko asukkaiden tilaisuuksissa esittämiä seikkoja huomioitu missään.

Asukasfoorumitoiminnan päivittäminen 2020-luvulle on ollut esillä useissa asukasaktiivien tapaamisissa. Osa toimijoista ajaa itsenäisiä, alueellisia päätöksentekorakenteita, osalle taas riittäisi alueellinen asukasraati tms., jolla olisi mahdollisuus tuoda esiin alueen asukkaiden mielipiteitä ja näkemyksiä alueen asioista. 14 000 työntekijän organisaatiossa asukkailla on ollut vaikeuksia löytää oikeaa tahoja esim. kehittämissuositustensa eteenpäin viemiseksi. Tässä yhteydessä on yleensä ehdotettu kaupunkiorganisaatioon alueellisia yhdyshenkilöitä.

Osana Kuntaliiton Sosiaalisesti kestävä kaupunki -hanketta ohjelmassa pilotoitiin uudenlaista rakennetta kaupungin ja asukkaiden väliseen vuorovaikutukseen. Kokeilu toteutettiin Suur-Kauklahten alueella. Sen tavoitteena oli luoda malli, joka mahdollistaisi kaupungin ja asukkaiden yhteisen toiminnan alueen palvelujen ja kaupunkirakenteen kehittämiseksi. Nykyinen vuorovaikutus rakentuu liikaa yksittäisten toimintojen ympärille eikä kokonaisuuden käsittelyyn ole rakenteita. Asukkaat ovat myös kokeneet, että asukaslähtöisten ideoiden eteenpäin vieminen kaupunkiorganisaatiossa on hankalaa.

Kokeilussa onnistuttiin tavoittamaan erilaisia kauklahtelaisia, koska ydinryhmän asukastoimijoilla oli hyvät kontaktit alueen yrityksiin ja yhdistyksiin. Luottamushenkilöitä ja kaupungin työntekijöitä oli haasteellisempaa saada mukaan, vaikka heillekin meni kohdennetut kutsut. Mukana olleilta saatiin kuitenkin hyvää palautetta.

Asukaslähtöisyys toteutui hyvin, sillä teemaksi nousut yhteisöllisyys ja sen vahvistaminen tuli asukkailta. Kun ensimmäisessä työpajassa haettiin teemaa ohjeistamalla osallistujat miettimään, mikä haastaa alueen sosiaalista kestävyyttä, asukkaat nostivat yhteisöllisyyden esiin vahvuutena ja halusivat haasteiden sijasta keskittyä sen edelleen vahvistamiseen. Teema on myös hyvä esimerkki siitä, miten asukkaat katsovat asuinalueensa kokonaisuutena eikä esim. kaavoituksena, rakentamisena tai kouluina kuten kaupunki. Tämä osoittautui myös keskeiseksi haasteeksi kaupungin työntekijöiden saamisessa mukaan hankkeeseen. Yhteisöllisyys ei ollut riittävän konkreettinen aihe liitettäväksi suoraan omiin

28.1.2021

työtehtäviin ja osin siksi jatkotyöskentelyyn osallistui työntekijöitä vain kirjastosta ja kaupunkisuunnittelusta.

Työskentelyn syventävä vaihe jäi koronarajoitusten takia toteuttamatta, mutta ilman sitäkin voidaan todeta, että vuosi on kovin lyhyt aika uudenlaisen toimintatavan kehittämiseksi. Valmistelu- ja suunnitteluvaihe vei aikaa noin puoli vuotta eikä kevät olisi toteuttamiseen riittänyt ilman koronaakaan. Näin ollen laajemman arvioinnin tekeminen ei ole mahdollista. Ydintiimin johtopäätöksenä todetaan, että aluekehittämisryhmässä on potentiaalia uudenlaisen vuorovaikutusrakenteen pohjaksi, mutta yksityiskohtaisemman mallin esittämiseksi tarvittaisiin lisää kokemuksia käytännön toiminnasta. Kokeilusta on tehty loppuraportti.

Kehitetään nettiperusteista vuorovaikutusta

Sähköisen vuorovaikutuksen kehittämisessä joudutaan toteamaan, että neljä vuotta on lyhyt aika teknisten haasteiden ratkaisemiseen. Toisaalta teknisiä välineitä ei voi ottaa käyttöön, ellei prosessi muuten ole valmiina. Tähän törmättiin erityisesti osallistuvan budjetoinnin yhteydessä, kun sitä Espoon keskuksen alueella kokeiltiin. Osallistuva budjetointi on otettu ohjelman toiminta-aikana käyttöön useissa suomalaisissa kunnissa. Käytössä on sekä pienempiin että isompiin prosesseihin soveltuvia alustoja, joiden teknisiä ominaisuuksia on esitelty mm. tietohallinnolle.

Asukkaille tehdään paljon sähköisiä kyselyjä, mutta tarkkaan ottaen niissä ei ole kyse vuorovaikutuksesta vaan tiedon keruusta. Sähköinen vuorovaikutus edellyttäisi kaksisuuntaista ja paikoin reaaliaikaista kommunikointia sekä asukkaiden kesken että asukkaiden ja kaupungin edustajien kanssa. Kaupunkitekniikan keskuksessa on valmistunut Aalto-yliopiston kanssa toteutettu osallisuustyökalun konseptointihanke, jonka pohjalta on mahdollista tuottaa koko kaupungin tarpeisiin vastaava työkalu. Monen erillisen sovelluksen sijasta tätä kannattaa tutkia asiointiportaalin rakentamisen yhteydessä vuonna 2021.

Kaupungin keskeisin viestintäkanava espoo.fi uudistuu keväällä 2021. Uudistuksen keskeisimpiä tavoitteita ovat käyttäjälähtöisyys ja saavutettavuuden huomioiminen. Uudistusprojektin kuluessa käyttäjien mielipiteitä kartoitettiin sivuston käyttäjille kohdistetulla kyselyllä. Kyselyyn vastasi kolmen viikon aikana kaikkiaan 433 vastaajaa. Vastausten perusteella uudistetulla espoo.fi-sivustolla toivotaan olevan hyvät hakuominaisuudet, jotta erityisesti palveluiden tiedot ja aukioloajat löytyvät helposti. Lisäksi toivottiin päätöksentekoon ja omaan kaupunginosaan liittyvien asioiden kätevämpää löytymistä. Uuden espoo.fi-nettisivuston etusivulle toivotaan uutisia ja tapahtumia Espoosta sekä tietoa kaupungin toiminnasta. Kyselyn yhteydessä vastaajilla oli mahdollisuus ilmoittautua mukaan vapaaehtoisten ryhmään, jonka kanssa espoo.fi-kehitystyötä jatketaan. Ryhmän jäsenet pääsevät kommentoimaan uudistuvaa sivustoa sen kehittämisen eri vaiheissa. Mukaan ilmoittautui seitsemän vapaaehtoista espoolaista.

28.1.2021

Asukkaat ovat aktiivisia sosiaalisen median hyödyntäjiä. Esimerkiksi Facebookin Puskaradio Espoo -ryhmässä on yli 60 000 jäsentä, Lisää kaupunkia Espooseen -ryhmässä reilu 1 000 ja Asukkaiden Espoo -ryhmässä vähän alle 1 000 jäsentä. Näiden lisäksi Espoossa on mm. lukuisia kaupunginosien omia Facebook-ryhmiä.

Espoon omia sosiaalisen median kanavia kehitetään jatkuvasti. Kaupunkitasoisten tilien seuraajamäärät ovat kasvaneet tasaista tahtia. Sosiaalisen median kehittämistoimenpiteinä on valtuustokauden aikana tehty mm. seuraavaa:

- Sometiimi eli sosiaalisen median kehittämiseen keskittyvä tiimi on aloittanut. Tiimiin kuuluu osallistujia kaikilta toimialoilta.
- Ylläpito-oikeuksien uusiminen (taustalla mm. tietoturvasyyt)
- Sprout Social -työkalun pilotointi
- Somekoulutuksia on järjestetty runsaasti sekä työyhteisöille että johdolle. Espoolaisten tietoisuutta kaupungin somekanavista pyritään jatkuvasti lisäämään mm. hyödyntämällä yhdistysten ja kuntalaisten omia Facebook-ryhmiä sekä tekemällä tiivistä yhteistyötä kaupungin eri kanavien kesken.

Asukasfoorumien aktiiveille järjestettiin koulutus live-lähetyksen toteuttamisesta Facebookissa. Opeille tuli käyttöä heti keväällä 2020, kun koronapandemia perui kaikki asukasfoorumitilaisuudet. Lisäksi Teams-koulutusta on järjestetty ja tällä tavalla tuettu asukas-yhdistyksiä.

Kaupunkitekniikan keskus ja kaupunkisuunnittelukeskus ovat korvanneet korona-aikana perinteisiä asukastilaisuuksia etätilaisuuksilla ja muilla sähköisillä työkaluilla. Uusista toimintatavoista saadut kokemukset auttavat kehittämään sähköistä vuorovaikutusta jatkossakin.

Järjestetään koulutusta osallisuusasioihin

Ohjelman aloittaessa osallisuus- ja vuorovaikutustyötä teki muutama yksittäinen työntekijä eri yksiköissä eikä kaupunki tarjonnut aiheeseen liittyvää perehdytystä tai koulutusta. Jotta osaamista saataisiin laajennettua, ohjelman toimenpiteenä suunniteltiin ja pilotoitiin koulutuskokonaisuus, jonka tuella viestitään Espoon tavoitteita kuntalaisten osallisuuden osalta, kirkastetaan uudenlaista ajattelutapaa ja vahvistetaan siihen liittyvää osaamista koko kaupunkiorganisaatiossa. Uudenlainen työskentely asukkaiden kanssa tarkoittaa monin paikoin aivan uudenlaista käsitystä omasta työstä. Siinä pitää miettiä uusiksi mm. toimintatapoihin, asenteisiin, asiantuntijuuteen, vastuuseen ja työaikaan liittyviä kysymyksiä.

Osallisuus- ja vuorovaikutustyön perusasiat on lisätty uusien työntekijöiden perehdytysohjelmaan ja esimiesvalmennuksiin. Koulutuskalenterissa on tarjolla osallisuusasioiden menetelmäkoulutusta. Ohjelman pilotointina ja tuloksena lanseerattiin Erätauco-keskustelumalli Espooseen. Erätauco-keskustelumallin hyödyntämiseen koulutettiin yli 60 henkilöä.

28.1.2021

Erätauko-keskustelumallin lisäksi ohjelmassa on kehitetty Espoon käyttöön kuntalaisten osallisuutta edistäviä työkaluja, kuten suunnittelupohja ja osallisuuspelejä. Myös näitä toivottavasti käytetään koulutuksissa tulevaisuudessa.

Koulutuskokonaisuuksia pilotoitaessa kokeiltiin asukkaiden ja henkilöstön yhteisiä koulutuksia. Niistä saatu palaute oli hyvää, joten niitä jatketaan edelleen. Vertaistuen ja osaamisen jakamisen tueksi perustettiin koko henkilöstölle avoin Osallisuusverkosto. Verkostolla on Yammer-ryhmä ja Teams-työtila, joissa on toistasataa jäsentä eri puolilta kaupunkiorganisaatiota. Lisäksi se järjestää yhteisiä tapaamisia 1–2 kertaa vuodessa. Merkittävää on ollut myös työntekijöiden ja työyhteisöjen sparraaminen konkreettisisissa asukasosallisuuteen liittyvissä tilanteissa. Osaamisen kehittämiseen liittyvät tehtävät jatkuvat osallisuusasioiden kehittämispäällikön toimesta ohjelman päätyttyä.

Hyötytavoitteen toteutumista arvioidaan FCG:n Kaupunki- ja kuntapalvelut - tutkimuksen vaikutusmahdollisuuksiin liittyvän mittarin avulla. Asiaa hyvin hoidettuna pitävien osuus on noussut vuoden 2010 24 %:sta vuoden 2020 32 %:iin. Kehitysohjelman aikana osuus on noussut 32 %:iin ja asiaa huonosti hoidettuna pitävien osuus on laskenut 33 %:sta 28 %:iin. Kantaa ottaneista (en osaa sanoa - vastaukset poistettu) vaikuttamismahdollisuuksia piti hyvänä 54 % vastaajista.

Tavoitteen toteutumisessa on eroja suuralueiden välillä. Huolta herättävät edelleen alueiden väliset erot. Eniten tyytyväisiä oli Tapiolan alueella (64 %) ja vähiten Suur-Espoonlahdessa (48 %).

- Toimenpiteiden tuotokset ja tulokset
- Kaukalahden aluekehittämisryhmä -kokeilu
- Asukasfoorumien somekoulutus
- Osallisuusasioiden koulutusmalli ja materiaali
- Erätauko-mallin käyttöönotto
- Henkilöstön osallisuusverkosto

Johtopäätöksiä

Yleisenä huomiona voidaan todeta, että kaupungin työntekijöiden, päättäjien ja asukkaiden väliset osallisuus- ja vaikuttamistilanteet rakentuvat edelleen pitkälle hallintolähtöisesti, vaikka esimerkiksi asukasfoorumien toimintaperiaatteet ja rahallinen tuki olisi mahdollistanut asukkaiden omaehtoisen toiminnan. Osallistaminen lakisäätöisenä ja palvelujen järjestämisvastuuseen liittyvänä toimintana näyttää asemoineen asukkaat aktiivisten toimijoiden sijasta osallisuustoimenpiteiden kohteiksi. Tämä on näkynyt paikoin työntekijöiden vaikeutena vastaanottaa ja hyödyntää osallistumista. Vuorovaikutustilanteisiin liittyvät jännitteet saattavat kertoa myös molemminpuolisesta epäluottamuksesta.

28.1.2021

Suosituksia

Ohjausryhmä suosittelee hyötytavoite 1:een liittyvistä toimenpiteistä saatujen kokemusten perusteella seuraavaa:

- Kehitetään asukasfoorumitoiminnan tilalle uusi malli yhdessä asukkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa.
- Varataan resursseja henkilöstökoulutukseen ja tarvittavan menetelmäkoulutuksen hankintaan.
- Jatketaan osallisuusverkoston ylläpitämistä keskinäisen tiedon välityksen ja tuen varmistamiseksi.

2.2 Hyötytavoite 2: Asukkaiden lähitekeminen ja omatoimisuus kukoistavat

Toisen hyötytavoitteen toimenpiteillä haluttiin erityisesti vahvistaa espoolaista yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyys koostuu vuorovaikutuksesta, yhdessä olemisesta ja yhdessä tekemisestä, luottamuksesta ja yhteenkuuluvuudesta. Parhaimmillaan yhteisöllisyys toimii ihmisen voimavarana ja nostaa esiin jokaisen omia vahvuuksia. Yhteisöllisyydessä on aina kyse myös prosessista. Yhteisö syntyy, kehittyy ja muuttuu, kun asukkaat ja ympäröivä yhteiskunta muuttuvat. Sosiaalisen median yhteisöt ovat tästä hyvänä esimerkkinä. Vuosi 2020 pakotti meidät kaikki opettelemaan etäkohtaamista.

Kasvavan kaupungin muuttoliike on vilkasta. Espooseen on ohjelmakauden aikana vuosina 2017–2020 muuttanut joka vuosi 20 000–22 000 uutta asukasta. Väestönlisäyksestä (3 000–6 000 vuosittain) puhuttaessa tämä helposti unohtuu. Yhteisöllisyyden näkökulmasta uusien asukkaiden kiinnittyminen Espooseen ja omaan asuinalueeseensa on merkittävä haaste.

Toivotetaan uudet asukkaat tervetulleiksi

Edellisellä ohjelmakaudella toteutettu Espoon kaupungin palveluesite (ent. palveluopas) päivitettiin. Vanha oli paperinen ja ainoastaan suomenkielinen. Palveluesite löytyy kaupungin nettisivuilta pdf-versiona ja on saatavilla kolmella kielellä. Sähköistä versiota myös päivitetään säännöllisesti. Esitteen ylläpidosta vastaa asiointipalvelut ja -verkosto. Asiointipalveluissa hyödynnetään palveluesitettä ja annetaan tarvittaessa paperikopio tarvittavista sivuista asukkaalle. Kyselyn mukaan uudet asukkaat pitävät esitettä hyödyllisenä ja erityistä kiitosta on saatu englanninkielisestä versiosta.

Toisessa toimenpiteessä luotiin malli, jolla lähestytään uusia asukkaita. Vuonna 2018 mallia pilotoitiin ensimmäisen kerran lähettämällä tervetuloivotuksena postikortti satunnaisesti valitulle 1 000 uudelle kotitaloudelle. Kortissa oli tervetuloivotus, linkkejä kaupungin keskeisille tiedotussivuille ja osallistumista koskevaan kyselyyn. Postikortti lähetettiin suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi.

28.1.2021

Vuodesta 2019 alkaen postikortti on lähetetty kaikille uusille ruokakunnille. Postikorttiin liitettiin uusille espoolaisille kysely siitä, kuinka hyvin he ovat viihtyneet ja mitä terveisiä haluavat lähettää Espoon kaupungille. Noin 1 500 uutta espoolaista oli nyt kertonut, kuinka he ovat viihtyneet Espoossa, mikä täällä on ollut erityisen hyvää ja mitä pitäisi vielä kehittää. Heistä 90 % pitää postikorttikampanjaa onnistuneena lähestymistapana. "On hienoa, että Espoo välittää". Nyt tiedämme myös, minkälaiseen toimintaa he haluaisivat osallistua ja mistä muista asioista he haluavat lähettää kaupungille terveisiä. Merkittävä tieto on, että uudet asukkaat ovat tyytyväisiä kaikilla asuinalueilla. Kysely on tavoittanut poikkeuksellisen hyvin sekä 18–29 -vuotiaat että vieraskieliset.

Lisätään lähitekemisen tukea ja poistetaan sen esteitä

Yhteinen tekeminen luo mahdollisuuksia erilaisten ihmisten kohtaamiseen ja lisää sitä kautta luottamusta ja ymmärrystä. Kaupungin roolia tätä vahvistavan toiminnan mahdollistajana selvitettiin kahdessa asukkaiden lähitekemisen tukeen liittyvässä toimenpiteessä: kaupunginpuutarhalla työskennelleen ympäristömuotoilijan työn monistamisella ja lupamenettelyn sujuvoittamisella.

Ympäristömuotoilun tiimi toteutettiin palkkaamalla juniorimallilla kaksi työntekijää kaupunkitekniikan keskuksessa työskentelevän ympäristömuotoilijan tiimiksi. Ympäristömuotoilijan aiempi työskentely päiväkotien, koulujen ja palvelutalojen kanssa oli osoittautunut menestykseksi, ja nyt haluttiin laajentaa sitä asukasryhmien suuntaan. Kokeilu onnistui hyvin ja siitä saatiin paljon arvokasta tietoa lähitekemisen tuen organisoimista varten.

Tiimi työskenteli kokeilun aikana 41 projektissa, joista 20 oli lähiympäristön kehittämisprojekteja ja 8 siihen liittyvää pidempikestoista neuvontaa. Loput 13 olivat projekteja, joihin toimeksianto saatiin kaupungin työntekijöiltä, yksiköiltä ja kehitysohjelmilta. Erityisesti tapahtumien järjestämiseen ja erilaisten keskustelujen fasilitointiin pyydettiin apua. Asukkaat, joiden kanssa tiimi työskenteli vuoden aikana, kokivat tiimin tuen hyödylliseksi ja palvelun arvokkaaksi. Myös kaupungin muilta työntekijöiltä tuli hyvää palautetta. Työn luonteesta johtuen tiimin työskentely tapahtui muualla kuin kiinteässä työpisteessä. Kokeilusta saatiin kaupungille arvokasta tietoa myös mobiiliin työtavan eduista ja haitoista.

Keväällä 2019 ympäristömuotoilijan nimike muutettiin osallisuusmuotoilijaksi ja hänet siirrettiin kaupunkitekniikan keskuksen suunnitteluosastolle. Ohjelman toimenpiteenä ja rahoituksella hänelle on palkattu määräaikainen työpari kesään 2021 saakka. Tavoitteena on testata ja jalkauttaa ympäristömuotoilun tiimistä saatuja oppeja ja vakiinnuttaa lähitekemisen tuki osaksi suunnitteluosaston tehtäviä. Tavoitteeseen on päästy ja tulokset ovat rohkaisevia.

28.1.2021

Asukastilaisuuksien lupamenettelyn haasteista tuli palautetta jo edellisellä ohjelmakaudella. Silloin asiaan tutustuttiin Espoon keskuksessa, Silta on meidän! -kokeilussa. Siinä selvitettiin toimijoiden mahdollisuuksia järjestää toimintaa radan ylittävällä kävelysillalla. Luvista ilmoitukseen -ideaa kokeiltiin käytännössä tarjoamalla paikkaa kirpputoriksi Siivouspäivänä keväällä 2016. Kirpputori onnistui hyvin, mutta varsinainen asia eli lupamenettelyn keventäminen ei edennyt. Luvat nousivat haasteeksi myös ympäristömuotoilun tiimin itsearvioinnissa. Projekteihin liittyvät miinusmerkkiset huomiot liittyvät lähes yksinomaan lupakäytänteisiin. Joko tarvittavasta luvasta ei ollut yhtäläistä näkemystä kaupungin sisällä tai luvan käsittelyyn kuluva aika oli kohtuuton. Kävi myös selväksi, että hyvin pienetkin toimenpiteet saattavat vaatia koko pitkän lupaprosessin kaikkine liitteineen. Näiden liitteiden laatimiseen asukkailla ei itsellään ole välttämättä osaamista ja voimavaroja ja usein niiden laatimiseen vaaditaan tiettyä pätevyyttä.

Asiaan palattiin Lähiöfest2019 -tapahtuman yhteydessä. Asukkaille tarjottiin 9 julkista ulkotilaa eri puolilla kaupunkia, joissa he voisivat järjestää omia pop up -tapahtumiaan. Kaupunki neuvotteli näihin tiloihin luvat valmiiksi ja toimijat saivat ne käyttöönsä ilmoittamalla tapahtumansa ohjelmakartalle.

Tapahtumien järjestäjille tehtiin myös Tapahtumaetiketti-nimellä ollut muistilista pop up -tapahtuman järjestäjälle. Asia ei herättänyt espoolaisissa erityistä mielenkiintoa ja pop up -tapahtumia ilmoitettiin kartalle vain kaksi. Toimintamalli on kuitenkin luotu ja se on otettavissa käyttöön, jos sille syntyy tarvetta.

Hyötytavoite 2:n toteutumista arvioidaan vuosittain toteutettavan kansallisen hyvinvointitutkimuksen mittareilla. Tavoitteena oli, että aktiivisesti osallistuvien kuntalaisten osuus nousee 30 %:sta 50 %:iin. Vuoden 2018 FinSote-tulosten mukaan (uusin tieto) aktiivisesti osallistuvien osuus oli 29,2 %. Yksinäiseksi itsensä tuntevien osuuden haluttiin pienenevän 9 %:sta 5 %:iin. Vuonna 2018 se oli pienentynyt 7,2 %:iin.

Toimenpiteiden tuotokset ja tulokset:

- Malli uusien asukkaiden huomioimiseksi
- Kysely uusille asukkaille
- Palveluoppaan päivitys sähköiseksi ja kolmella kielellä
- Lähitekemisen tuen malli

Johtopäätöksiä

Toimenpiteet onnistuivat vahvistamaan niihin osallistuneiden yhteisöllisyyttä ja niistä saatiin myös paljon positiivista palautetta. Lähitekemisen tuelle on kysyntää asukkaiden keskuudessa.

28.1.2021

Suosituksia

Ohjausryhmä suosittelee hyötytavoite 2:een liittyvistä toimenpiteistä saatujen kokemusten perusteella seuraavaa:

- Vakiinnutetaan osallisuusmuotoilijamalli ja kehitetään sitä edelleen.
- Toivotetaan uudet asukkaat jatkossakin tervetulleiksi ja kerätään heidän näkemyksiään Espoosta ja kaupungin toiminnasta.
- Julkaistaan www.espoo.fi-sivuilla palveluesite (suomi, ruotsi, englanti) uusien asukkaiden tueksi Espooseen ja palveluihin tutustuttaessa.
- Huolehditaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksistä kehittämällä yhteistyöhön, osaamiseen, tilojen käyttöön ja avustuksiin liittyviä toimintatapoja ja sujuvoittamalla lupaprosesseja.

2.3 Hyötytavoite 3: Asukkaiden luottamus demokratiaan ja päätöksentekoon kasvaa hyötytavoite

Kolmannen hyötytavoitteen toimenpiteissä keskityttiin valmisteluun ja päätöksentekoon liittyviin asioihin.

Politiikka ja päätöksentekijät tutuiksi

Asukkailta tuli ehdotus, että jossain näkyisi, millä alueella valtuutetut asuvat. Näin heitä olisi helpompi lähestyä oman alueen asioilla. Valtuuston esittelysivun yhteyteen toteutettiin Valtuutetut suuralueittain -karttasivu, josta suuraluetta klikkaamalla saa näkyviin ko. alueen valtuutettujen tiedot.

Hyödynnetään erilaisten ryhmien ja asukkaiden asiantuntijuus valmistelussa ja päätöksenteossa

Nuorten ja maahanmuuttajien osallisuuden vahvistamiseksi on tehty yhteistyötä nuorisopalvelujen ja maahanmuuttoon liittyvien toimijoiden kanssa. Nuorisovaltuuston kanssa yhteistyö on säännöllistä. Ohjelman ohjausryhmän jäsenenä on ollut nuorisovaltuuston edustaja koko ohjelmakauden.

Ohjelma on rahoittanut ja seurannut kahdeksaluokkalaisille suunnattua Gutsy Go –rohkeita rauhantekoa -toimintaa. Toiminnan tavoitteena on, että jokainen kahdeksaluokkalainen tulisi näkyväksi ja tuntisi voivansa vaikuttaa yhteisiin asioihin. Yhdistämällä mediaosaamisen ja nuoriso-osaamisen Gutsy on muutamassa vuodessa valmentanut 3 000 nuorta rakentamaan rauhaa omissa yhteisöissään ympäri Suomea. Nuorten toteuttamat ratkaisut näyttävät hienosti, että nuoret eivät ole ongelma vaan ratkaisu.

Osallistavan budjetoinnin menetelmänä ManiMiitti puolestaan mahdollistaa espoolaisten nuorten osallistumisen nuorisopalveluiden rahojen käytön suunnitteluun.

28.1.2021

Nuorten osallistumismahdollisuuksia on parannettu myös avaamalla nuorille oma aloite- ja palautekanava. Nuorisovaltuustolla on edustajat valtuustossa, lautakunnissa, kaikkien kehitysohjelmien ohjausryhmissä ja monissa muissa espooalaisten elämään vaikuttavissa ryhmissä. Vuoden 2020 alussa nuorisovaltuusto sai esittämänsä puhe- ja läsnäolo-oikeuden myös kaupunginhallituksen kokouksiin ensimmäisenä suurista kaupungeista.

Maahanmuuttajataustaisten asukkaiden osallistuminen asukastilaisuuksiin ja esim. asukasfoorumien toimintaan on muuta väestöä vähäisempää. Ohjelman ehdotuksesta Aalto-yliopiston kansainvälinen palvelumuotoilukurssi tutki syksyllä 2018 maahanmuuttajien asukasosallistumisen esteitä. Kielivaikeuksien lisäksi he tunnustivat myös sosiaalisen kanssakäymiseen liittyviä eroja ja haasteita kaupungin eri toimialojen välisessä tiedonkulussa. Asukastilaisuudet näyttäytyivät muodollisina ja asiantuntemusta vaativina tilaisuuksina, ja siksi niihin osallistumiseen oli suuri kynnys.

Englanti palvelukielenä -projektissa tavoitellaan hyvän asukas- ja asiakaskokemuksen mahdollistamista myös englannin kielellä asioiville. Näkyvintä toimintaa on uusi englanninkielinen Hello Espoo -sivusto ja uusimpana vuorovaikutteinen asukastilaisuuskonsepti, Town Hall Meeting. Ohjelma on osallistunut kotoutumista tukevaa järjestötoimintaa kehittävän EU-rahoitteisen Active Ngo's -hankkeen toimintaan ja edistänyt siellä syntyneiden ideoiden etenemistä.

Ohjelma osallistui e2-tutkimuksen toteuttamaan pääkaupunkiseudun suurimpien maahanmuuttajaryhmien identiteettiä, arvoja ja asenteita koskevan tutkimushankkeen rahoittamiseen. Tuloksissa on paljon hyödynnettävää myös vieraskielisten osallisuuden tukemiseen liittyen.

Vanhusneuvostoa, vammaisneuvostoa sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimikuntaa tavattiin ohjelman aikana kutakin kaksi kertaa. Ohjelmakauden alussa esiteltiin ohjelmasuunnitelmaa ja käytiin keskustelua siitä, miten ohjelma voisi parhaiten edistää vaikuttamistoimielimien kohderyhmän osallisuutta. Yhteisenä huolena nousi vaikuttamistoimielimien konsultoinnin unohtuminen valmisteluprosessissa. Lausuntopyyntöjä tulee vaihtelevasti ja monista asukkaiden arkeen vaikuttavista muutoksista vaikuttamistoimielimet kokevat saavansa tietoa enemmän sattumalta kuin suunnitellusti. Toinen tapaamiskierros liittyi Espoon osallisuusmallin luonnosvaiheiden esittelyyn ja kommentointiin. Huomiota kiinnitettiin erityisesti erityisryhmien osallistumisen vahvistamiseen.

Asukasyhdistysten ja asukasfoorumien valmisteluryhmien edustajille järjestettiin Päivä kaupunginjohtajana -tilaisuus keväällä 2019. Kutsussa pyydettiin lähettämään etukäteen ajatuksia siitä, miten itse kaupunginjohtajana edistäisi asukasosallisuutta. Materiaalia saatiin runsaasti ja sen pohjalta työstettyjen teemojen ympärillä jatkettiin työskentelyä työpajassa. Konkreettisia ehdotuksia tuli muillekin kuin

28.1.2021

kaupunginjohtajalle ja ne lähetettiin työpajan jälkeen eteenpäin. Niitä on hyödynnetty myös Espoon osallisuusmallin rakentamisessa. Yksi asukastoimijoiden laajasti esiin nostama toive liittyi asukkaiden mahdollisuuksiin tavata päättäjiä, johtoa ja asiantuntijoita.

Kulttuuripalveluissa pilotoitiin vuonna 2019 mallia, jossa asukkailla on mahdollisuus tavata viranhaltioita matalalla kynnyksellä keskustellen ja kysellen. Kahdeksaan eri puolilla kaupunkia järjestettyyn tilaisuuteen osallistui yli 500 asukasta ja he antoivat siitä erinomaista palautetta ja toivoivat sille jatkoa. Yksittäisiä asiantuntijoita on ollut jo aiemminkin tavattavissa mm. paikallisessa kahvilassa. Matalan kynnyksen kohtaamismahdollisuuksien kehittämistä jatketaan.

Osallistuva budjetointi ja muut tavoitteet

Kolmannen hyötytavoitteen tavoitteet ovat toteutuneet osittain. Edellisellä ohjelmakaudella (2013–2017) kokeiltiin osallistuvaa budjetointia kolmella eri tavalla. ManiMiitti kokeilussa nuoret pääsivät Pohjois- ja Keski-Espoossa osallistumaan nuorisopalvelujen rahankäytön suunnitteluun. Espoon keskuksessa puolestaan kokeiltiin BudjetoiPuisto -peliä, jossa asukkaat pääsivät päättämään asukaspuiston ulkoalueisiin ja leikkivälineisiin varatun määrärahan käytöstä. Samalla alueella toteutetussa MunIdea -kokeilussa asukkaat saivat ideoida, mitä itse tekisivät alueen viihtyisyyden parantamiseksi ja myös päättää, mitkä ideat saivat rahoituksen.

Osallistuvan budjetoinnin käyttöönotosta on tehty valtuustossa raha-asia-aloite helmikuussa 2019. Lisäksi mm. Asukkaiden Espoo -ryhmittymä on useaan otteeseen esittänyt sen sisällyttämistä Espoon osallisuusmalliin. Taloudellinen tilanne ei mahdollistanut vuoden 2020 talousarvioon erillisen määrärahan varaamista henkilöstökuluihin, tietojärjestelmään ja osallistuvan budjetoinnin keinoin jaettavaa määrärahaa varten. Sen sijaan toimialoja on talousarviokirjassa kannustettu ottamaan osallistuvan budjetoinnin menetelmiä käyttöön osoittamalla osan toimintaansa varatuista määrärahoista asukkaiden päätettäväksi. Ilman yhteistä osallistuvan budjetoinnin mallia ja työvälineitä tämä ei näytä laajassa mittakaavassa toteutuvan.

Nuorisopalvelujen ManiMiitti – osallistuvan budjetoinnin malli on laajennettu koko Espooseen ja vakiinnutettu joka vuotiseksi toiminnaksi. Kaikkien tulosyksiköiden on mahdollisuus tutustua tähän malliin. Osallistuvan budjetoinnin käyttö ei ole muissa tulosyksiköissä laajentunut.

Toisena tavoitteena oli saada kaikkien äänestysalueiden äänestysprosentiksi vähintään 50 %. Kunnallisvaalien äänestysprosentti selvää vasta keväällä 2021. Edellisissä vaaleissa paras äänestysprosentti oli 76,4 ja huonoin 37,4. Kolme äänestysaluetta jäi viimeksi alle 50 %:n.

28.1.2021

Kolmantena tavoitteena oli, että luottamushenkilöiden toimintaan tyytyväisten asukkaiden osuus nousee 53 %:sta 60 %:iin. Vuoden 2019 tutkimuksessa tyytyväisten osuus oli 56 %. Vuoden 2020 tutkimuksessa tyytyväisien osuus kantaa ottaneista oli 63%. Tyytyväisyys oli suurinta Leppävaarassa (74%).

Toimenpiteiden tuotokset ja tulokset:

- Valtuutetut suuralueittain karttasivu www.espoo.fi – sivustolla (espoo.fi > Päätöksenteko > Valtuusto)
- Gutsy Go -mallin pilotointi osana nuorten osallisuutta
- Päivä kaupunginjohtajana työpaja aktiivisille asukastoimijoille
- Viranhaltija / kaupunki tavattavissa -mallin kokeilu

Johtopäätöksiä

Asukkaiden osallisuudessa on suuria sosioekonomisia ja alueellisia eroja. Niihin vaikuttavat erityisesti koulutustaso, kieli- ja kulttuuritausta sekä sukupuoli. Visio Espoosta, jossa kaikki voivat osallistua ja vaikuttaa kotikaupunkinsa kehittämiseen, haastaa miettimään erityisesti sellaisia ryhmiä, joilla ei ole vahvoja osallistumismahdollisuuksia, ja joiden ääni jää helposti kuulumattomiin.

Suosituksia

Ohjausryhmä suosittelee hyötytavoite 3:een liittyvistä toimenpiteistä saatujen kokemusten perusteella seuraavaa:

- Osallisuus- ja vuorovaikutustyössä huomioidaan erityisesti ne, joiden vaikutusmahdollisuudet ovat heikoimmat
- Nuorten osallisuutta esim. Gutsy Go -menetelmällä vahvistetaan
- Laajennetaan osallistuvan budjetoinnin käyttöä ja tuetaan sen käyttöönottoa
- Lisätään tulevalla valtuustokaudella valtuutetut kartalla -sivulle myös lautakuntien jäsenet

2.4 Muut tulokset

Vuoden 2020 syyskuussa palkattiin Espooseen ensimmäinen kehittämisspäällikkö kuntalaisten osallisuusasioiden kehittämiseen vakituisen työsuhteeseen konsernihallinnon asiointipalveluihin. Tämä oli hieno uusi vahvistus nykyiseen tekemiseen. Kehittämisspäällikön tehtäviin kuuluu mm.

- kuntalaisten osallistumisen kehittäminen Espoossa
- kuntalaisten osallisuusasioiden koordinointi kaupunkitasolla
- henkilöstön kouluttamista ja sparraamista
- yhteistyötä asukkaiden ja Espoon henkilöstön kanssa ja
- erilaisten osallisuustyökalujen kehittäminen

28.1.2021

Ohjelmasuunnitelman mukaisesti ohjelmakaudella työstettiin ehdotusta Espoon osallisuusmalliksi. Malli ja sen toteuttamiseen liittyvä opas valmistui alkuvuodesta 2021 nimellä Kuulemisesta kumppanuuteen – Espoon osallisuusmalli. Opas on tarkoitettu osallisuusmallin toimeenpanon tueksi. Siinä on avattu Espoon tavoitteita kuntalaisten osallisuuden osalta.

Osallisuusmallin tavoitteena on edistää Espoo-tarinan toimeenpanoa, vahvistaa asukkaiden osallisuutta ja auttaa kaupunkiorganisaatiota vastaamaan demokratiaan ja vaikuttamismahdollisuuksiin liittyviin muutospaineisiin. Osallisuusmallissa ja -oppaassa kootaan yhteen espoolaisia asukasosallistumisen käytäntöjä ja linjataan lähivuosien kehittämiskohteita. Suunnitelmallinen osallisuus- ja vuorovaikutustyö tuo lisää vaikuttavuutta.

Osallisuuden periaatteet on koottu osallistumisen kulmakiviin ja linjauksiin.

Kulmakiviä on neljä:

- Avoin vuorovaikutus,
- Demokratia ja päätöksenteko,
- Asukas- ja asiakaslähtöiset palvelut,
- Asukkaiden lähitekeminen.

Linjauksia on kolme:

- Kestävää kaupunkia rakennetaan yhdessä asukkaiden kanssa
- Kuntalaisten osallisuuden vahvistaminen kuuluu kaikille
- Huomioidaan erityisesti ne, joiden vaikuttamismahdollisuudet ovat heikoimmat

Kuulemisesta kumppanuuteen – Espoon osallisuusmalli julkaistaan osoitteessa:

espoo.fi/osallistuvaespoo

Kytkeytyminen YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin (Sustainable Development Goals, SDG)

Osallisuus on sekä kestävän kehityksen keino että päämäärä. Avoin ja julkinen tieto lisää kansalaisten luottamusta ja mahdollisuuksia vaikuttaa sekä omiin valintoihin että yhteiskunnallisiin asioihin.

Kestävän kehityksen elementeistä erityisesti sosiaalinen kestävyys on sisällöllisesti lähellä vuorovaikutus- ja osallisuustyön tavoitteita. Sosiaalisesti kestävä yhteiskunta kohtelee kaikkia jäseniään yhdenvertaisesti, tukee hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä sekä antaa tarvittavan turvan ja tarvittavat palvelut. Sosiaalisesti kestävässä kehityksessä on kysymys ihmisten mahdollisuuksista vaikuttaa tulevaisuuteensa, kyvystä vaatia oikeuksiaan ja tilaisuuksista tuoda esille huolenaiheitaan.

28.1.2021

SDG-tavoitteista tärkeimmiksi nousevat 10 Eriarvoisuuden vähentäminen, 11 Kestävät kaupungit ja yhteisöt, 16 Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto sekä 17 Yhteistyö ja kumppanuus.

3 Johtopäätökset ohjelman onnistumisesta ja keskeiset opit

Osallistuva Espoo -kehitysohjelman perustaminen viestitti asukkaille ja kumppaneille, että kaupunki haluaa tosissaan edistää Espoo-tarinassa ensimmäiseksi nostamaansa arvoa kaupungin asukas- ja asiakaslähtöisyydestä.

Ohjelma onnistui myös tekemään näkyväksi osallisuus- ja vuorovaikutustyön nykytilaa ja kehittämistarpeita. Toimenpiteissä saatujen kokemusten ja tietojen pohjalta oli mahdollista lähteä suunnittelemaan osallisuusmallin sisältöjä. Ilman ohjelmaa ja sen mukanaan tuomia kontakteja asukkaisiin ja asukastoimijoihin, olisi mallin työstäminen vaatinut lukuisia erillisiä asukastilaisuuksia ja työntekijän niitä järjestämään ja tietoa keräämään.

Ohjelman aikana kehittämispäällikkö toimi tulosityksiköiden ja asiantuntijoiden sparraajana ja tukijana. Kehittämishjelmatyössä on erittäin tärkeää, että on resursseja palkata tekijöitä. Myös yhteydenpito ja kytkentä olemassa olevaan toimintaan ja tekemiseen on keskeistä. Lisäksi tarvitaan paljon viestintää, johon olisi voinut panostaa vielä enemmän kehitysohjelman aikana.

Osallisuusasioiden kehittämispäällikkö ja osallisuusmalli kehittämiskohteineen mahdollistavat espoolaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämisen jatkossakin.

Luottamushenkilöistä ja viranhaltijoista koostuva ohjausryhmä on hyvä tapa lisätä yhteistä ymmärrystä ja sitoa valmistelua, päätöksentekoa ja täytäntöönpanoa yhteen. Uusien asioiden kokeileminen ei onnistu ilman erillistä resurssia, mutta on ensiarvoisen tärkeää, että toimenpiteitä kokeiltaessa mukana ovat alusta lähtien ne tahot, joiden toimintaan kokeilut liittyvät. Vain näin voidaan varmistaa onnistuneiden kokeilujen jatko. Se edellyttää kuitenkin johdon sitoutumista sekä kaupunkitasoisen osallisuus- ja vuorovaikutustyön rakenteiden vahvistamista.

4 Jatkonäkymiä ja kehitysideoita ohjelman kohdealueella

Megatrendianalyysien mukaan demokratia ja ihmisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet puhuttavat ihmisiä kaikkialla maailmassa edelleen 2020-luvulla. Koronakriisi on keskittänyt päätöksentekoa, mutta tuonut lisäksi esiin kansalaisyhteiskunnan merkityksen paikallisen toiminnan organisoijana. Digiloikka mahdollistaa myös osallisuuden edistämisen jatkossa aivan uusilla tavoilla.

28.1.2021

Osallisuusasioiden kehittämispäällikkö ja Kuulemisesta kumppanuuteen - osallisuusmalli tuovat hyvät edellytykset Espoon osallisuus- ja vuorovaikutustyön kaupunkitasoisen kehittämisen.

Ohjausryhmässä on syntynyt kehittämisideoita koko ohjelmakauden ajan. Osa niistä on sisällytetty suoraan osallisuusmalliin ja osaa on edistetty muuten jo ohjelmakaudella. Alla olevat kehittämis ehdotukset ohjausryhmä haluaa nostaa erikseen loppuraporttiin.

Ohjausryhmä ehdottaa seuraavia asioita ohjelmassa toteutettujen kehittämistoimenpiteiden perusteella:

Hyötytavoite 1: Aasukat, yritykset ja yhteisöt osallistuvat yhteisten haasteiden ratkaisemiseen. Ohjausryhmä suosittelee tavoitteeseen liittyvistä toimenpiteistä saatujen kokemusten perusteella:

- Kehitetään asukasfoorumitoiminnan tilalle uusi malli yhdessä asukkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa.
- Varataan resursseja henkilöstökoulutukseen ja tarvittavan menetelmäkoulutuksen hankintaan.
- Jatketaan osallisuusverkoston ylläpitämistä keskinäisen tiedon välityksen ja tuen varmistamiseksi.

Hyötytavoite 2: Asukkaiden lähitekeminen ja omatoimisuus kukoistavat. Ohjausryhmä suosittelee tavoitteeseen liittyvistä toimenpiteistä saatujen kokemusten perusteella:

- Vakiinnutetaan osallisuusmuotoilija -parityöskentelyn malli ja kehitetään sitä edelleen.
- Toivotetaan uudet asukkaat jatkossakin tervetulleiksi ja kerätään heidän näkemyksiään Espoosta ja kaupungin toiminnasta.
- Julkaistaan www.espoo.fi-sivuilla palveluesite (suomi, ruotsi, englanti) uusien asukkaiden tukena Espooseen ja palveluihin tutustuttaessa.
- Huolehditaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksistä kehittämällä yhteistyöhön, osaamiseen, tilojen käyttöön ja avustuksiin liittyviä toimintatapoja.

Hyötytavoite 3: Asukkaiden luottamus demokratiaan ja päätöksentekoon kasvaa. Ohjausryhmä suosittelee tavoitteeseen liittyvistä toimenpiteistä saatujen kokemusten perusteella:

- Osallisuus- ja vuorovaikutustyössä huomioidaan erityisesti ne, joiden vaikutusmahdollisuudet ovat heikoimmat.
- Nuorten osallisuutta esim. Gutsy Go -menetelmällä vahvistetaan.
- Laajennetaan osallistuvan budjetoinnin käyttöä ja tuetaan sen käyttöönottoa.

28.1.2021

- Lisätään tulevalla valtuustokaudella valtuutetut kartalla -sivulle myös lautakuntien jäsenet.

Lisäksi ohjausryhmä suosittelee:

- Kehittämisessä huomioidaan, että kuntalaisten osallisuus on osa sosiaalisesti kestävää Espoota.
- Osallisuusmalli otetaan käyttöön ja se kytketään osaksi Espoo-tarinaa. Osallisuusmallissa on kuvattu osallisuuden tavoitteet, linjaukset, osallisuuden kulmakivet ja seuranta. Osallisuusmalli päivitetään Espoo -tarinan päivityksen yhteydessä vastaamaan kunkin valtuustokauden tavoitteisiin. Kuulemisesta kumppanuuteen – Espoon osallisuusmalli julkaistaan osoitteessa: espoo.fi/osallistuvaespoo
- Kuntalaisten osallisuus päivitetään Espoon osallisuusmallin mukaisesti hallintosääntöön, Hyvä hallintotapa - ohjeeseen ja Espoon eettiset periaatteet ja toimintatavat ("Code of Conduct") -ohjeeseen. Varmistetaan, että kuntalaisten osallisuus on osa toimintaprosesseja lisäämällä talousarvioon oma otsikko asukasosallisuudelle. Tulosyksiköt lisäävät kuntalaisten asukas- ja asiakaslähtöisyyttä toiminnassaan.
- Kuntalaisten osallisuus on tärkeä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä (= HYTE-työ). Osallisuuden vahvistaminen tulisi liittää poikkihallinnollisiin ikäkausittaisiin HYTE-ryhmiin.
- Kehitetään osallisuusasioihin liittyvää viestintää kuntalaisille ja työntekijöille. Luodaan sitä varten helposti hyödynnettävää viestintäaineistoa ja työvälineitä.

Yhteystiedot:

Espoon kaupunki

Mari Immonen

mari.e.immonen@espoo.fi

28.1.2021

Liite 1: Ohjelman toimenpiteet

Toimenpiteen nimi	Hyötytavoite, johon liittyy	Lyhyt kuvaus tuotoksista/tuloksista	Keskeiset toimijat ja kumppanit	Kustannukset Espoole (ilman kaupungin sisäisen työn osuutta)
Hyödynnetään erilaisten ryhmien ja asukkaiden asiantuntijuus valmistelussa ja päätöksenteossa	HT 3: Asukkaiden luottamus demokratiaan ja päätöksentekoon kasvaa	Espoon osallisuusmallin sisältö tuotettiin asukastoimijoiden (Päivä kaupunginjohtajana -työpaja ja muut tapaamiset) ja vaikuttamistoimielimien kanssa käytyjen keskustelujen sekä asukkailta eri toimenpiteissä saadun palautteen pohjalta. Tuettiin Gutsy Go – rohkeita rauhantekoja -toimintaa ja maahanmuuttajien identiteettiä ja arvoja selvittäneen tutkimuksen rahoitusta.	Asukas- ja kaupunginosayhdistykset, Asukasfoorumit, nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto, vanhusneuvosto, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimikunta, Sivistystoimen toimiala	47 000 €
Järjestetään koulutusta osallisuusasioihin	HT 1: Asukkaat, yritykset ja yhteisöt osallistuvat yhteisten haasteiden ratkaisemiseen	Luotiin henkilöstökoulutuksen malli. Osallisuus- ja vuorovaikutustyön perusasiat on lisätty uusien työntekijöiden perehdytysohjelmaan ja esimiesvalmennuksiin. Kehitettiin henkilöstön käyttöön kuntalaisten osallisuutta edistäviä työkaluja, kuten suunnittelupohja, osallisuuspelejä ja Erätauko-keskustelumalli. Asukkaiden ja henkilöstön yhteinen koulutus onnistui hyvin. Perustettiin koko henkilöstölle avoin Osallisuusverkosto.	Sitra, DialogiAkademian, Kuntaliitto	36 000 €
Kehitetään nettiperusteista vuorovaikutusta	HT 1: Asukkaat, yritykset ja yhteisöt osallistuvat yhteisten haasteiden ratkaisemiseen	Viestinnässä hyödynnettiin yhdistysten ja kuntalaisten omia Facebook-ryhmiä. Asukasfoorumien aktiiveille järjestettiin koulutus live-lähetyksen toteuttamisesta Facebookissa. Asukas-yhdistyksiä tuettiin järjestämällä Teams-koulutusta.	Kohan viestintäyksikkö	0 €

28.1.2021

Toimenpiteen nimi	Hyötytavoite, johon liittyy	Lyhyt kuvaus tuotoksista/tuloksista	Keskeiset toimijat ja kumppanit	Kustannukset Espoolle (ilman kaupungin sisäisen työn osuutta)
Kehitetään vuorovaikutusta asukastilaisuuksissa	HT 1: Asukkaat, yritykset ja yhteisöt osallistuvat yhteisten haasteiden ratkaisemiseen	Asukasfoorumitoimintaan osallistuminen. Uudenlaisen vuorovaikutusmallin kokeilu Kauklahdessa osana Sosiaalisesti kestävä kaupunki -hanketta. Erätauko-keskustelumallin käyttö asukastilaisuuksissa.	Vanha-Espoon asukasfoorumi, Kauklahti-Seura	0 €
Politiikka ja päätöksentekijät tutuiksi	HT 3: Asukkaiden luottamus demokratiaan ja päätöksentekoon kasvaa	Valtuutetut suuralueittain -karttasivu		0 €
Lähitekemisen tuki	HT 2: Asukkaiden lähitekeminen ja omatoimisuus kukoistavat	Ympäristömuotoilun tiimi ja sen 41 projektia asukkaiden kanssa. Lähitekemisen tuki -toimintamalli	Teknisen toimen toimiala	176 000 € ja materiaalikustannukset
Toivotetaan uudet asukkaat tervetulleiksi	HT 2: Asukkaiden lähitekeminen ja omatoimisuus kukoistavat	Palveluesitteen päivitys ja käännätys. Kysely ja postikortti kaikille Espooseen muuttaville kotitalouksille.	Innolink, Kino-Tapiola, Kohan asiointipalvelut	48 000 €
Viranhaltija/kaupunki tavattavissa -kokeilu	HT 3: Asukkaiden luottamus demokratiaan ja päätöksentekoon kasvaa	Malli, jossa asukkailla on mahdollisuus tavata viranhaltioita matalalla kynnyksellä keskustellen ja kysellen.	Kulttuurin tulosityksikkö	0 €
Espoon osallisuusmalli	Liittyy kaikkiin hyötytavoitteisiin	Kuulemisesta kumppanuuteen - Espoon osallisuusmalli (visio ja osallistumisen kulmakivet) ja siihen liittyvä opas		210 000 € + graafikon työ

28.1.2021

Liite 2: Osallisuusmalli

